

Závěr

Společensky reflektovaným problémem se domácí násilí v ČR stalo teprve tehdy, když se ženským organizacím podařilo prosadit tento dlouho neřešený sociálně patologický jev jako mediální téma a pojmově vymezit jako **nevyprovokované, opakované, gradující násilné jednání ze strany násilné osoby, které vzbuzuje strach v osobě (osobách) ohrožených**, a role obou zúčastněných stran jsou v intimním (rodinném) vztahu jasně a neměně určeny. Do té doby se o domácím násilí oficiálně nehovořilo.¹

Po několikaletých odborných diskuzích a po sérii mediálních akcí bylo docíleno společenského konsensu, jehož výsledkem byla v roce 2004 kriminalizace domácího násilí v podobě nového trestného činu „**Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké**“ podle § 215a TrZ (zákon č. 140/1961 Sb.) a o tři roky později přijetí **zákona č. 135/2006 Sb.**, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007.²

Od 1. 1. 2010 vstoupil v účinnost také nový trestní zákoník, který přinesl mnohé změny a to nejen v oblasti domácího násilí. Nicméně pro oblast domácího násilí je jistě největší pozitivní změnou zavedení nového trestného činu „**Nebezpečné pronásledování**“ podle § 354 TrZ, který postihuje nebezpečný stalking tj. pronásledování, nejčastěji ze strany bývalého partnera (blíže viz kapitola 4.). Stačilo jen několik málo týdnů účinnosti nového trestního zákona a v souvislosti s postihováním stalkingu se v médiích objevují čím dál častěji zprávy o tom, jak potřebné bylo tento trestný čin zavést do českého právního řádu.

Další novinkou v oblasti ochrany před domácím násilím je naopak postihování oběti v případech, kdy týraná osoba usmrtí násilnou osobu. Dřívější právní úprava by takový čin postihovala jako vraždu. Nový trestní zákoník však zavedl privilegovanou skutkovou podstatu **zabití**. Je především zohledněno, že ohrožená osoba usmrtila osobu násilnou v silném rozrušení, úleku nebo strachu nebo na základě předchozího zavrženíhodného jednání násilné osoby. Zvýhodnění spočívá především v nižší trestní sazbě odnětí svobody, která za tento trestný čin pachateli hrozí (blíže viz kapitola 6.1.2).

Pokud jde o postavení oběti v trestním řízení tak se nacházíme v oblasti, která již mnoho pozitivního nabídla, ale má ještě mnohé co zlepšovat. Mezi postavením poškozeného

¹ Voňková, J., Spoustová, I.: Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. proFem o.p.s., 2008, s. 201

² Voňková, J., Spoustová, I.: Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. proFem o.p.s., 2008, s. 202

v trestním řízení a postavením obviněného v trestním řízení ale stále ještě nelze udělat rovnítko.

Jako velmi žádoucí se podle mého názoru jeví potřeba zavést do trestního řádu možnost pro oběti trestného činu žádat **přiměřené zadostiučinění** přímo v průběhu trestního řízení a nikoli novou žalobou před civilním soudem.

Pozitivně bych také hodnotila záměr zavést do trestního řádu možnost oběti trestného činu žádat o **předběžné opatření**, které se ze zahraničí ukazuje jako velmi efektivní právě v oblasti domácího násilí a stalkingu.

Kladné hodnocení si zaslouží také § 44a TrŘ, který umožňuje poškozenému a svědkům v případě, že jim hrozí ze strany pachatele nebezpečí při propuštění nebo útěku z vazby či výkonu trestu odnětí svobody, žádat soud příp. státního zástupce o informace, kdy k takovému propuštění dojde. Bylo by však žádoucí uvažovat o určité skupině obětí, kterým by tyto informace byly poskytovány obligatorně. Nevýhodou tohoto ustanovení také je, jak jsem již výše zmínila, že není stanoveno, aby osoba poškozeného nebo svědka byla informována předem.

Negativní hodnocení si naopak zaslouží § 163 TrŘ, který vyžaduje pro vyjmenované trestné činy souhlas poškozeného s trestním stíháním, je-li oběť ve vztahu k pachateli osobou blízkou. Pro oblast domácího násilí je tento výčet příliš široký a některé, zejména násilné, trestné činy by bylo vhodné stíhat z úřední povinnosti, i pokud k nim dojde mezi osobami blízkými.

Samostatnou kapitolou je také **bezplatná právní pomoc** pro oběti domácího násilí. Zejména s ohledem na to, že oběti domácího násilí se neřadí k těm, kteří vždy mohou žádat náhradu škody, je pro ně proto bezplatná právní pomoc nedostupná. Z čehož vyplývá i další kapitola o nároku na náhradu škody. Oběti domácího násilí mohou často uplatňovat jen nárok na přiměřené zadostiučinění. V takovém případě se ale musí obrátit se svým nárokem na občanskoprávní řízení, což pro ně představuje další zátěž. Proto se domnívám, jak jsem již výše uvedla, že by bylo vhodné umožnit žádat přiměřené zadostiučinění přímo v trestním řízení.

Těživou situaci poškozeného může také zlepšit možnost žádat **peněžitou pomoc pro oběti trestné činnosti** poskytovanou státem prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti.

Na co ovšem nelze v těchto případech zapomínat je, že orgány činné v trestním řízení někdy neplní svou poučovací povinnost a poškozený se o svých právech a možnostech v trestním řízení ani nedozví nebo se je dozví pozdě.

Závěrem je zmínka o soukromé žalobě. Tento velmi významný institut, který by jistě bylo vhodné do českého právního řádu zavést však není „určen“ pro oběti domácího násilí.

Z dalších opatření legislativní povahy by bylo dobré prosadit:

- v zákonu o přestupcích vyjmout přestupky proti občanskému soužití z tzv. návrhových přestupků, jestliže byl přestupek spáchán na osobě blízké,
- legalizovat tzv. „přestupkovou recidivu“ pro případy opakovaných, méně závažných ublížení na zdraví,
- do soudní praxe dosud nebyly zařazeny terapeutické programy pro násilné pachatele/ky.³

Na tomto místě lze tedy říci, že pro oběti domácího násilí bylo mnohé pozitivní dosaženo, ale mnohé lze ještě zlepšit. Nutno ovšem podotknout, že to nejtěžší břímě stále leží na bedrech oběti, která sama musí najít odvahu a sílu řešit svůj problém.

³ Voňková, J., Spoustová, I.: Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. proFem o.p.s., 2008, s. 211-213